

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 23.

8 Iunie, 1897

UNITATEA ÎN CĂRȚILE BISERICEȘTI

În virtutea luptelor noastre din trecut pentru limba și naționalitatea noastră, biserica ne-a fost secole de arîndul o neînvinsă fortăreață de apărare. Mai ales în Transilvania a fost biserica română un puternic asil al limbei noastre naționale în timpuri, cînd vrășmașii naționalității noastre căutau cu felurite și satanicești mijloace să stîrpească ori-și-ce vestigiu al individualității poporului român. Ferecați în cătușele iobăgiei, prigonți pentru că aparțineau unei alte rase, Românii numai în modestele lor biserici se mai puteau adăposti de furia vremurilor și a oamenilor, acolo căutau și găseau ei mîngiere și tărie în suferințele lor. În aceste lăcașuri de creștinească efusiune sufletească își mai vărsau strămoșii noștri amarul vieții, și în rugăciuni evlavioase și rostite în graiul nostru național își potoleau ei chinul și simțeau nădejdea încolțind în inimele lor.

Acolo, între pereți de piatră și adeseori de scînduri, în fața icoanelor primitive dar de o elementară putere pentru sufletul chinuit, înaintea altarului Domnului, acolo și adese ori *numai* acolo mai resunau accentele limbei noastre.

Și ca în trecut, așa e și astăzi *biserica* unicul teren, unicul colțișor unde limba fraților noștri asuprași resună mai liber. Pentru ei biserica e și astăzi un asil pu-

ternic, un loc de evlavie, de conservare și de cultură a limbii românești.

Trebue să înțelegem aceste rapoorturi, ca să ne putem da seamă de deosebita importanță ce-o are biserica și tot ce se ține de ea pentru noi toți în genere, dar în deosebi pentru Românii cari sunt împiedecați pe alte tărîmuri în dezvoltarea lor culturală.

În ori-ce cas e de datoria noastră, a celor din regat, ca ori de cîte ori ni se dă prilej a contribui la cimentarea *unității* în biserica *română*, să facem tot posibilul a nu scăpa prilejul fără a ne fi folosit de el.—

* * *

Un asemenea prilej avem acum. E vorba, că ediția cărților bisericești, retipărite anii trecuți cu litere latine, s'a isprăvit, și trebuința cere a se scoate o nouă, a doua ediție a acestor cărți. Cu ocaziunea primei retipăriri cu litere latine a acestor cărți, s'au strecurat multe erori și în ceea-ce privește înțelesul, dar mai ales numeroase sunt greșelile de limbă. Trebuie să cunoască cineva marile dificultăți ce trebuiesc biruite în asemenea casuri, ca să înțeleagă că erorile comise, pînă la un punct, erau fatale. E vorba deci, ca la aceasta a doua ediție atît erorile de înțeles, cît și cele de domeniul limbei să fie îndreptate.

Dar limba noastră bisericească e comună tuturor bisericilor române din țară și de dincolo de hotarele țării. Prin urmare, dacă e ca noua edițiune să corespundă legitîmelor așteptări ale *tuturor* Românilor de religiunea ortodoxă a Răsăritului, evident, că în acest scop ar trebui, ca comisiunea însărcinată cu revisuirea acestei edițiuni să poată lua înțelegere și cu reprezentanți ai bisericii române din Statele învecinate, în special din Transilvania, Ungaria și Bucovina.

În una din ședința Sf. Sinod discutîndu-se chestiunea reîmprimării cărților bisericești, P. S. S. *Episcopul de Rîmnic* a făcut o propunere în acest sens, zicînd:

Că, de oare ce urmează a se tipări în a doua edițiune cărțile de ritual bisericesc, ar fi bine ca cu această ocaziune să se aleagă o comisiune din S-tul Sinod, care împreună cu o delegațiune din partea Mitropoliilor ortodoxe române din Transilvania și Bucovina să revadă din nou aceste cărți, ca ast-fel ele să poată și mai bine fi întrebunțate în toate bisericile ortodoxe române ori unde ar fi ele. Cît pentru înlesnirea mersului regulat al tipăritului, comisiunea să fie permanentă, primind o îndemnisație cît se va găsi cu cale.

Propunerea aceasta ni se pare foarte nemerită și trebuie să felicităm pe P. S. Episcop al Rîmnicului că a făcut-o.

Dar d-l ministu al cultelor, care era de față la această ședință a Sf. Sinod, declară, că alegerea unei ast-fel de comisiuni și însărcinarea dată ei, pe de o parte *nece-sitează plata unei sume bănești*, pe care d-sa nu o are prevăzută în buget, — iar pe de alta *este dificil a se face o intervenție afară din țara noastră, de aceea crede de bine să ne mărginim în a rezolvi singuri afacerile interne ale bisericii noastre.*

Care va să zică toată dificultatea e aici: d. ministru nu are la îndemină banii necesari, și apoi e dificil a interveni afară din țara noastră.

Ziarul «*Drapelul*», care are meritul de a fi atras cel d'întîiu atențiunea generală asupra acestei chestiuni, zice în această privință următoarele:

Nu împărtășim de loc părerile d-lui ministru de instrucție, și iată de ce.

Cînd e vorbă de o chestie așa de importantă *se pot găsi în tot-deauna sumele necesare*, mai ales că ele nu sunt prea mari.

În ce privește o intervenție pe lingă clerul din afară de țară, găsim că d. Haret, a pus rău chestia.

Cîtă vreme se permite preoților români de peste munți să se servească de cărți tipărite la noi — și mulți din ei se servesc — de ce nu li s'ar permite să asiste la o consfătuire pur bisericească, făcută în București?

N'avem *pilda cu academicianii de peste munți*, cari iau parte la ședințele Academiei de la noi?

N'avem pilda cu Rusia care trimite tuturor bisericilor slave din lume cărți, icoane și diferite obiecte sfinte?

Se împotrivesc cine-va la toate acestea? Vede cine-va în ele o intervenție străină?

Nu.

Credem că aceste argumente vor convinge pe d. ministru de instrucție și-l vor hotări să se ralieze la opinia episcopului de Rîmnic.

Observațiunile acestea ni se pare destul de întemeiate.

Un lucru e evident, că chestia *bănească* nu poate avea nici o putere argumentativă în contra propunerii, și de aceea nici nu ne vom opri la ea.

Mai serios se pare argumentul, că o asemenea «intervențiune» ar fi dificilă. Se pare, — în realitate însă nu e nici o dificultate la mijloc, pentru că nu e vorba ca *Statul Român* să «intervină» în organizațiunea bisericii române de peste munți, ci vorba e, că *Sf. Sinod al României*, deci o autoritate bisericească, simte nevoia a consulta, a cere opinia cîtor-va preoți învățați de peste munți, cu alte cuvinte Sf. Sinod vrea, ca în afară de luminile sale să ia în considerare și experiențele altor fețe bisericești cari servesc lui Dumnezeu după

același rit și în aceeași limbă ca noi. Prin urmare, propunerea P. S. S. Episcopului de Rîmnic, nu poate fi calificată în sensul unei «intervenții a Statului Român în afacerile altui Stat.

De partea noastră nu poate fi deci nici o dificultate.

Dar ni se va zice: dar din partea metropoliei ortodoxe române din Transilvania?

«Telegraful Român» din Sibiu, *organul officios al Metropoliei ortodoxe românești din Transilvania și Ungaria*, a propus el însuși mai deună-zi, ca: Metropolia din România să ia inițiativa pentru întrunirea unei anchete, compuse din reprezentanții *Metropoliei ortodoxe române*, cu chemarea de a satori atît textul cărților bisericești, cît și ortografia în care să se facă tipărirea.

Vorbind despre propunerea P. S. Episcop de Rîmnic și despre temerile d-lui ministru Haret, tot «Telegraful Român» se pronunță ast-fel :

Cestiunea cu intervenția străină este rău pusă, de oare-ce de o asemenea intervenție nimenea nu s'ar fi lovit în Statul nostru.

Dorința noastră a tuturor este, să avem unitate în cărțile rituale, unitate în toate cărțile bisericești și în cele de rugăciuni.

O asemenea unitate ar avea o influență nespus de mare pentru noi Românii ortodocși, și o conlucrare a delegațiunii metropoliei române ar avea și alte urmări de deosebită importanță.

În biserica noastră s'a făcut și se face încă o speculă păgubitoare cu cărțile de rugăciuni cu icoanele cele sfinte și cu ornatele preoțești

Cărți de rugăciune de proveniență dubioasă, neautorizate de biserică se lătesc printre popori și ele de multe ori cuprind rugăciuni și învățatur, eterogene, ba chiar eretice.

Mai rău stăm cu icoanele sfinte.

În bisericile noastre dăm peste icoane străine ritului nostru, străine tradițiunilor noastre bisericești, icoane importate de oameni, cari fac cu ele speculă.

Nu stăm mai bine nici în ce privește ornamentele bisericești.

Poporul nostru și aici este exploatat, și pentru vesminte rele fără gust, fără de nici o presen-

tare se cer și se iau prețuri fabulos de exagerate.

Trecută odată peste anevoioasa lucrare cu revizuirea textului cărților bisericești, *delegațiunea Metropoliei ortodoxe române ar putea trece la cărțile de rugăciuni, la sfintele icoane și iconițe, la ornamentele preoțești*, și ceea ce Rusia în cele ale cărților, icoanelor și a diferitelor obiecte sfinte este pentru bisericile slave din lume, *aceea ar putea fi pentru cele române ortodoxe Metropolia din București.*

Început odată lucrul pe aceste baze, el nu s'ar mărgini numai la aceste.

Și aici și în România se simte necesitatea de manuale școlare pentru studiul religiunii în școalele populare.

Afacerea aceasta este dată în grija bisericilor, și e natural ca ea bisericilor să fie lăsată, căci în sfera lor cade îngrijirea pentru creșterea religioasă morală a tineretului.

Din consultațiunile reprezentanților metropoliei române ne-am alege, poate, cu manuale din religiune uniforme pentru toate metropoliile, și în eele ale credinței, ale ritului și ale întregii vieți bisericești am fi una pînă la cele mai mici amănunte.

O asemenea unitate în cele bisericești ar fi de mare importanță, și noi din toată inima ne-am bucura, dacă s'ar primi propunerea Prea Sfinției Sale Episcopului de Rîmnic, și dacă domnul ministru de culte ar privi lucrurile din un punct de vedere mai înalt.

Interese pur bisericești a avut în vedere Prea Sfinția Sa Episcopul de Rîmnic la facerea propunerii sale, ar fi păcat, cînd interese din domeniul politicii ar zădărnici interesele cele bisericești.—

Argumentațiunea organului Metropoliei din Transilvania e logică și bine întemeiată.

Dacă Metropolia de acolo vorbește astfel, atunci nu vedem de ce am refuza noi să dăm consentimentul nostru unei lucrări atît de rodnice?

Toată chestiunea se reduce la o comună colaborare a tuturor Metropoliei ortodoxe românești pe tărîmul literaturii noastre bisericești.

Cine poate împiedica pe scriitorii noștri bisericești a se înțelege cu scriitorii bisericești de același rit?

E vorba de o operă pur literară bise-

ricească, și e în interesul nostru, ca atunci cînd Metropolia ortodoxă română se declară învoită a colabora la ea, *noi*, cei din regatul liber și independent, — să nu creiăm dificultăți.

Sperăm deci, că d. ministru al cultelor,

juducînd chestiunea cu mai multă liniște, nu se va opune pînă în sfîrșit unei propuneri de efecte atît de binefăcătoare pentru biserica noastră și interesele unității noastre culturale.

A. C. C.

CRIZA DE STAT IN AUSTRIA

I

Tot mai des se ridică în Austria și în Germania glasuri pentru federalizarea Austriei.

Trebue să știm ce *importanță epocală* ar avea pentru Românii din Transilvania *federalizarea Austriei*, fie și numai a Austriei deocamdată, pentru ca să putem apreția valoarea întăririi curentului federalist în monarhia habsburgică.

Conducătorii politici ai Germanilor au identificat, decenii întregi dearîndul, *ideia hegemoniei germane cu centralismul*. Nemții își făceau ilusia, că e posibilă și ar putea fi chiar durabilă o hegemonie germană asupra naționalităților din Austria.

Dar ca să înțelegem lipsa de temei și chiar absurditatea acestor pretențiuni nemțești, n'avem decît să ne amintim, că întreaga populațiune a Austriei numără vr'o 24 de milioane de suflete, dintre cari *Nemți nu sunt decît vr'o 6 1/2 milioane*.

Dar nu numai că numărul Nemților e atît de mic față cu importanța ce ei și-o arogau, ci nici acest număr nu formează masse compacte pe un singur teritor bine delimitat și omogen. Aceste 6 1/2 milioane de Nemți austriaci sunt masse compacte numai în cîte-va provincii ale Austriei, cum sunt d. p., Austria de Sus, Austria de Jos și Salzburg etc. În Carintia, Stiria, Tirol, apoi în Boemia, Moravia și Silezia massele germane sunt brăzdate și întrerupte de alte populațiuni.

Prin urmare, relativ puțini la număr și în parte geograficește risipiți, Germanii din Austria nu-și puteau baza pretențiunile lor suprematiste decît, parte pe faptul că dinastia Austriei fiind germană, secole dearîndul limba germană se folosea ca un fel de limbă oficială de Stat, parte pe cultura înaintată a Germanilor.

Amîndouă aceste argumente erau lipsite de seriositate. Intîiu, pentru că în Statele moderne dinastiile nu mai pot să țină rolul pe care îl aveau mai înainte, al doilea, pentru că dacă împrejurările au dat unei națiuni posibilitatea de a se civiliza mai curînd, acest plus de civilizație nu poate constitui un titlu de drept de a opri pe alte națiuni în desvoltarea aptitudinilor lor culturale. Da, sunt națiuni cari abuzează în acest sens de civilizația la care au ajuns. Așa d. p. națiunile europene cari ocupă cu foc și sabie pămîntul triburilor transoceanice și asiatice pretind, că «civilizația» le dă dreptul a supune aceste popoare spre a le stoarce pînă la os și a le decima. — Dar pentru că naționalitățile din Austria nu se găsesc pe această treaptă socială, — argumentația Nemților centraliști și suprematiști a rămas un simplu clișeu frazeologic fără un efect real. Naționalitățile din Austria au dat Nemților *dovezi*, eclatante și des repetate, că *nu se lasă* a fi încălcate și exploatate în virtutea unei sofisme pe cit de neputincioasă, pe atît de insolentă.

Argumentul scos din caracterul german al dinastiei a pierdt de mulți ori-și-ce valoare convingătoare, mai ales de când însuși dinastia a încetat a mai accentua vr-onotă germană în politica Austriei. Dinastia în Austria nu numai că nu mai ține azi la Germanism, dar nici nu are măcar simpatii pentru el. În ori-ce cas ea nu este dinastie *germană*, în sens politic, ci pur și simplu *habsburgică*. — Că Habsburgii *nu mai pot* privi cu ochi buni perpetuarea și desvoltarea spiritului *național-german* în politica Austriei, rezultă lămurit și concludent din interesele firești ale Casei de Habsburg. Și într'adevăr, să ne închipuim că într'unmoment de, cum să zicem?, de neînțeleasă germanofilie, — dinastia de Habsburg ar mai da *Nemților* puterea Statului și i-ar lăsa să imprime imperiului un caracter din ce în ce mai german, i-ar lăsa d. p. să facă și ei în Austria, ceea ce Maghiarii pot, din voia împăratului, să facă în Ungaria. Oare această germanizare a Austriei ar putea să contribuie la consolidarea și siguranța dinastiei de Habsburg? Oare această germanizare nu s'ar face în ultima analiză *pour le Roi de Prusse*? Nu este oare patent, că întărirea extraordinară a elementului nemțesc din Austria, și slăbirea și degenerarea celorlalte naționalități ar pregăti cu siguranță siderală absorbțiunea Austriei odată germanizate de către imperiul celor cincizeci de milioane de Germani de sub sceptra Prusiei?

Se poate îndoi cine-va despre aceasta?

Nu e deci, decît o consecință firească a instinctului de conservare din partea dinastiei de Habsburg, dacă ea a pierdut ori-ce entuziasm pentru ideea de a-și vedea imperiul germanizat. Mai ales de la 1870, de când Stătulețele germane și-au dat mina și au cimentat, sub sceptra Prusiei, unitatea germană, dinastia de Habsburg a înțeles că pentru ea *nihil salus* în Germani. —

Dar această convingere a început să incolțească în Curtea de la Viena deja după izbînzile prusiene de la 1860 pe cîmpiele Boemiei. Imediat, după ce puterea Germanismului prusian începu să crească, Curtea de la Viena despică, la 1867, imperiul în două, și încredință Maghiarilor o jumătate: Ungaria cu Transilvania, Croația și Slavonia. Iar deja în 1871, după epocalele triumfuri germano-prusiene asupra Franței, împăratul chieamă în Austria pe contele *Hohenwart* în fruntea guvernului și era hotărît să frîngă omnipotența nemțească dîndu-și consentimentul *pentru federalizarea* Austriei, și în special pentru crearea Statului boem. Numai crîncena opoziție a Maghiarilor a făcut pe împăratul să cedeze *deocamdată*, și să înlocuească pe federalistul *Hohenwart* cu Germanul centralist, principile de *Auersperg*, pe *cîți-va ani*. După *Auersperg*, Austria n'a mai avut guverne germane, ci guverne din ce în ce mai prietenește dispuse pentru naționalități. Prin urmare, e bine stabilit, că argumentul Germanilor austriaci, că origina germană a dinastiei ar fi reclamînd o precumpănitoare încurajare și întărire a elementului german din Austria, a căzut de mult în desvetudine.

Tot așa de șubredă era și baza *constituțională*, pe care se puseră Nemții accentuînd pînă la desgust necesitatea întăririi «unității» imperiului prin o cît se poate de strînsă *centralisațiune* a puterilor Statului. Pentru ori-și-ce om nepărtinitor era de mult vădit, că un Stat, cu referențe geografice, etnografice, istorice și naționale ca Austria, nu se poate organiza cu succes după principiile centralismului franțuzesc.

Deosebirea enormă dintre singuraticile provincii în ce privește configurația, natura și productivitatea lor, precum și extrema diversitate a grupărilor etnice, dintre cari fie-care își are limba sa, istoria și aspirațiile sale, ar fi trebuit să convingă de mult

și pe Nemți, că rîvnirea lor politică fundamentală, *centralismul*, nu avea nici un rost de a fi menținut și dezvoltat în Austria.

Trebue să se știe cerbicia cu care Nemții susțineau centralismul, și risipa de energie și talent pe care ei au făcut-o în acest scop decenii întregi, pentru ca cine-va să înțeleagă răul imens ce a rezultat din această politică doctrinară, nu numai pentru Statul austriac, ci chiar pentru campionii centralismului: pentru Nemți.

Dacă elementul german din Austria se găsește de vr'o 20 de ani în continuă opoziție și pierde constant terenul național de sub picioare, aceasta se datorește în mare parte politicii centraliste germane.

Nemții își închipueau, că cu ajutorul centralismului ei au să poată ține în frîu pe celelalte naționalități și să le germanizeze.

De dragul acestei utopii, ei s'au opus ori-cărei idei de a se da chestiunii naționalităților o soluțiune echitabilă în sens federalist. Și era o vreme, cînd Nemții și-ar fi putut prin *federalism* să-și asigure existența națională în Austria și să ajungă prin forța împrejurărilor naturale la situația de *primi inter pares*. Dacă ei ar fi abdicat la vreme de utopia lor centralistă și germanizatoare, și ar fi intrat ei înșiși în rîndurile federaliștilor, sistemul federativ s'ar fi introdus într'o formă și lor binevenită: cele mai multe naționalități slave s'ar fi învoit atunci, istoria o dovedește, ca *deosebitele teritorii locuite de naționalități să fie delimitate după hotarele etnografice generale*, și în chipul acesta elementul german putea fi constituit în vr'o 3 individualități naționale de Stat: 1) *teritorul omogen german din provinciile Austria de Sus, Austria de Jos, Salzburg, Tirol, Stiria, Voralberg și Carintia*, 2) *teritorul*

german din Apusul Boemiei pînă la Pilsen și Reichenberg (unde se începe teritoriul național ceh) și 3) *teritorul german din Silesia și Nordul Moraviei*.

Era un timp cînd Cehii ar fi fost buni bucuroși să-și poată alcătui pe *teritorul lor propriu național* un Stat boem, dîndu-și în schimb consentimentul, ca cele două teritorii mai omogene germane din Boemia, Moravia și Silesia să fie constituite și ele în două State, mici dar naționale germane.

Principiul delimitării naționale odată generalizat, federațiunea austriacă propriu zisă ar fi fost alcătuită din 3 State germane (unul mare și două foarte mici), din Statul boem, Statul polonez, Statul rutenesc, Statul italian (Trentinul) Statul slavon și cel dalmatin și Nemții ar fi scăpat de primejdia unui federalism *istoric*, în al cărui cadru ei ar avea, în Boemia și Moravia, situația, pe care o au azi naționalitățile în Ungaria.

Dar ei s'au opus decenii de-a rândul federalismului. În timpul acesta a crescut forța Polonilor și Cehilor, și cu forța le-au crescut și pretențiunile, așa că azi Cehii nu vor să știe decît de un federalism în care Statul boem să aibă hotarele istorice după vremea regelui Wenceslaw, deci: o situație care ar consfinți hegemonia Cehilor asupra 3 milioane de Nemți; tot astfel și Polonia luptă pentru lărgirea autonomiei galițiene, ținînd însă pe cele 4 milioane de Ruteni sub jug leșesc.

E deci foarte adevărat, că încurcătura de azi din Austria e un rezultat mai ales al incapacității politicii germane (liberale).

O mare parte din Nemții austriaci au înțeles în sfîrșit situația, și partidul Germanilor antisemiți pledează deci cu multă căldură de convingere pentru introducerea sistemului federativ.

D. D.

HETERIA GRECEASCA ȘI LIGA

Războiul Grecilor pentru ocuparea Macedoniei a scos la iveală acțiunea «*Heteriei*» — a Ligii-grecești.

La începutul războiului multă lume entusiastă privea cu satisfacțiune rolul pe care îl ținea Heteria; astăzi se observă oarecare animosități în contra acestei instituții.

La noi în țară nu lipsesc oameni, cari cred a putea stabili o analogie, între rolul Heteriei pe de o parte, și al Ligii pe de alta.

Analogia aceasta e aparentă; ea nu are nici o consistență reală, pentru că deosebirea între aceste două instituții e profundă și esențială.

Heteria grecească a fost și este o *conjurațiune* în vederea unei politici francamente *irredentiste* și revoluționare.

Ea adună fonduri și își recrută membrii în vederea de a provoca revoluțiuni panelleniste în imperiul turcesc, și de a *silui* chiar pe guvernul și pe Regele Greciei de a face o politică exterioară după «*principiile*» ei.

Azi nu mai e un secret pentru nimeni, că nenorocitul războiu greco-turcesc este în parte opera Heteriei. Ea a format bandele revoluționare, ea le-a înarmat și le-a plătit chiar un fel de soldă, ea a pus la cale sgomotoasele manifestațiuni războinice, cari au forțat mâna regelui George să pună în mâna fiului său spada și să-l trimită în fruntea trupelor grecești la frontieră.

Heteria grecească e deci o conjurațiune revoluționară cu veleități de a *conduce* politica exterioară a Statului grecesc.

D. *Gabrielidi*, directorul ziarului grecesc «*Acropolis*» zicea mai deunăzi, într'un articol publicat în revista germană «*Die Zukunft*» din Berlin, lămurit, că Regele George, hotărînd războiul, n'a făcut decît să cedeze presiunilor Heteriei.

Rolul acestei asociații era deci *determinant* în politica grecească, ceea ce se înțelege ușor dacă ne dăm seamă, că între zecimile de mii de membrii ai ei se găseau cei mai hotărîtori factori ai vieții publice elene, miniștri, militari superiori, ș. a.

Ce are a face Liga Culturală cu Heteria grecească?

Dar tot așa de bine s'ar putea să cauți o analogie între Heterie și între Ligile germane (*Schulverein*) și între cele ungrești. Iar dacă nu e admisibilă această analogie, atunci e lipsită de ori-ce temeii serios analogia ce se face între Heteria elină și Liga Culturală.

În deosebire de Heterie, Liga nu numai că s'a abținut totdeauna, *din princip*, ci a *combătut* chiar ori-ce început de propagandă a unor idei revoluționare, și n'a aspirat nici-odată să conducă ea politica exterioară a Statului. Ar trebui să fie lipsiți de ori-și-ce bun simț Ligiștii, cari s'ar gândi măcar la o asemenea idee absurdă.

Dar deosebirea fundamentală între aceste două asociațiuni ține mai ales de *caracterul* cu desăvîrșire *divergent* al celor două națiuni.

Dacă Heteria a degenerat în minile Grecilor, e pentru că în minile lor *totul* degenează.

Grecii sunt un popor care pe lângă nețăgăduite calități, e frământat și paralizat de scăderi și de defecte cum rar se găsesc la un alt popor.

Pe Greci îi absoarbe și-i fanatizează astăzi epocile de glorie ale anticilor Elini incomparabil mai mult, de cum i încălzea d. p. pe Românii transilvăneni de prin anii 40—60 curentul latinist.

La începutul epocii noastre de renaștere națională era firesc și necesar să ne dăm seamă, că suntem un popor *latin*. Impre-

jurările au făcut, ca mândria noastră de descendenți romani să ia proporțiuni exagerate mai ales în ceea ce privește direcția de dezvoltare a limbii și literaturii noastre. Dar această latinomanie n'a trecut la noi nici odată de hotarele țărîmului literar.

Nici odată noi nu ne-am îndoctrinat de continuitatea dreptului public al Romanilor pînă să întemeiăm o politică pe această pretinsă continuitate. Unicul Bărnuțiu încercase să formeze și să sprijinească cu argumente istorice această continuitate. Dar încercarea lui Bărnuțiu a rămas o simplă teorie, ca multe altele, fără nici un efect real. Nimărui dintre Români nu-i trece prin gînd a întemeia revendicări românești pe o continuitate de drept ilusorie.

Alta a fost însă dezvoltarea Grecilor dintr'un analog punct de vedere.

De zeci de ani în școlile lor se propagă ideia, că Grecii de astăzi fiind adevărați Elini, ei au și un drept irecusabil de a rivni la toate provinciile cari în clasică antichitate formau provincii eline. Elevilor greci li se spune mereu, că Homer și Sofocle, Solon și Licurg, Temistocle și Aristide sunt scriitori, legiuitori și generali naționali ai Grecilor de astăzi.

Fanatismul elenist și panelenist a fost cultivat decenii de-a rândul în Grecia, nu e deci mirare, că el i-a orbit atît de mult încît în cele din urmă rege, guvern, Heterie, stradă și chiar popor și-au pierdut cumpătul, și, în mistuitoarea lor grandomanie, au pornit, adevărați descendenți ai regelui Menelas, la războiu, de astă-dată în contra Turcilor.

Dar nu numai exagerațiunile eleniste

sunt cauza desastrului suferit de Greci. În mare parte a contribuit în această privință degenerarea întregii vieți publice din Grecia. Acolo parlamentarismul și toate instituțiunile constituționale, introduse în timpurile moderne, au degenerat de mult în caricaturi. Democrația grecească nu e decît o demagogie ordinară de fraze mari și umflate, și fără o dreaptă, cumpăneală a stărilor reale. Politica a devenit acolo o profesie lucrativă, corupția s'a infiltrat de mult în toți porii administrațiunii publice și armata era lăsată în voia ofițerilor politicantîi. În asemenea împrejurări, Elinii moderni în loc să caute să-și reguleze afacerile lăuntrice și să dea Statului lor o forță serioasă, ei se îmbătau cu ideia de a-și întinde blagoslovita lor administrație pe aproape întreg teritoriul turcesc de astăzi.

Ideia era absurdă. Absurde s'au dovedit și mijloacele. Intr'o țară unde totul a degenerat și totul e corupt, cum era să se mențină Heteria la înălțimile prudenței și ale bunului simț?

Se poate deci face o analogie între Heterie și Ligă?

Atunci ar trebui să admitem că și România s'ar fi găsit într'o stare de destrăbălare generală ca Grecia? Ei bine, aceasta nu o va admite nimeni. Intre noi și între Greci deosebirea e enormă și fundamentală, și credem că putem fi dispensați de a mai dovedi aceasta.

N'are deci nici un înțeles a se face apropieri între Heteria grecească și între Liga Culturală.

O SCHIȚĂ ISTORICĂ ASUPRA STAREI BUCOVINEI IN TRECUT ȘI PRESENT

(Urmare)

Dintre nenumăratele casuri aducem aici din lipsă de spațiu numai următoarele 6: Profesorul de limba română și catichetul de la gimnaziul din Suceava Constantin Morariu-Andrievici, care la deschiderea gimnaziului în anul 1860 în cuvântarea sa spunea elevilor și-i îndemna ca să se ocupe cu neglijata lor limbă maternă, fu denunțat de toți străinii ca trădător de patrie care voește să împreune Bucovina cu Moldova, și persecutat pînă la moarte; profesorul Laicu de la școala reală din Cernăuți, care pretindea să învețe și străinii limba română ca unii ce urmează în o școală prigonit întreținută din banii fondului religiosar, fu cu înverșunare pînă ce bietul om a fost nevoit să-și părăsească țara și să treacă în Moldova spre a-și găsi pînea; asemenea au pățit-o profesorii S. Stefureac și S. Fl. Marian de la gimnaziul din Suceava, din care cauză cel dintîiu a și răposat în necazurile și luptele sale pentru cele naționale, iar al doilea cu mare greu de abia a scăpat teafăr; tot așa au suferit și preotul Dimitrie Dan din Straja care interesîndu-se de afaceri naționale, cu uneltirile cele mai urcicioase a fost scos în anul 1896 curent din parochia sa Lujeni; așa vrednicul preot și naționalist Constantin Morariu, care după o activitate foarte zeloasă și conștiințioasă de 18 ani ca un adevărat părinte al poporului și credincios fiu al națiunii sale în urmă după o trăgănare de 5 ani și încurcături de tot felul din partea guvernului pentru ocuparea definitivă a parochiei «*Sf. Paraschiva*» din Cernăuți, pe care o administrase mai mulți ani, astăzi e înlăturat și mînat la țară spre a-i paralisa cu totul activitatea, înlocuit fiind cu o persoană nedemnă, spre

a se putea ast-fel mai repede rutenisa suburbiile Cernăuțului.

De la anul 1890 încoace Români bucovineni au ajuns într'o adevărată stare de prigonire. Guvernul văzînd că Români înaintează bine în a se desmetici din letargia lungă în care zăcuseră și în a-și da seamă de nefericita pozițiune în care se află și de nimicirea totală ce-i amenință, a început a-i strivi cu furie și turbare înainte de a se putea ei organisa.

Președintele țării Anton Pace (1 August 1890,—17 Maiu 1892) nu numai persecuta pe Români cu răutate infernală, dar ațîță și resculă în contra lor și pe Jidovi, Poloni și Ruteni, pe cari din urmă îi sprijinea cu toate puterile sale în pornirea lor în contra Românilor, în cit plătea chiar din casetă sa privată redactorului foaiei Rutenilor tineri, îndrumați și organizați de însuș președintele țării de tristă amintire baronul F. Pino (4 Octobre 1870,—8 Iulie 1874 și 14 Februarie 1887,—1 August 1890), ca să combată necontent în foaia lor «Bucovina» pe Români, să isbească într'una în frunțașii și conducătorii lor și să înjure cu epitetele cele mai triviale pe capul bisericeii bucovinene, pe harnicul naționalist Dr. Silvestru Morariu Andrievici.

Ce e și mai mult, spre a aduce vrăjmășia la culmea ei, el sprijini pe veneticii și calicii Ruteni, pleava venită din Galiția, așa că societatea lor «*Ruska Rada*» la 2 Februarie 1891 eși înainte cu un program, prin care cerea cu o nerușinare fenomenală, ca jumătate din posturile din Consistoriu, jumătate din cele de la seminarul clerical, jumătate din cele de la catedrală etc., să se încredințeze Rutenilor, apoi des-

părțirea Archidiecesei Bucovinei în 2 părți și împărțirea fondului religios pe jumătate și cîte alte nerușinate pretențiuni (1), ca cînd fondul n'ar fi curat al Românilor și moșiile din cari s'a făcut n'ar fi date exclusiv numai de moșii și strămoșii națiunii române bucovinene și că aceștia numai din bunătatea lor cea prea mare au primit neghiobi de Ruteni în seminar, i-a făcut preoți și a încuviințat să li se da lefuri din fond, la care ei n'au absolut nici un drept. Vezi așa veneticul vine cu brațele întinse cerșind ajutor, îl primești de milă, îl ajuți și el caută apoi să te dea afară din moștenirea părintească!

În ziua de astăzi răutatea vrăjmașilor a luat și mai mare proporțiune, mijloacele de prigonire s'au mai înmulțit și rafinat,

(1) Pretențiunile Rutenilor se protențară în timpul din urmă în adunarea lor ținută în 14/26 Maiu a. c., la culmea obrăzniciei și nerușinării într'un program nou din 19 puncte, dintre cari unul mai nedrept, mai nelogic, mai îndrăsneț de cît altul, iar guvernatorul țării în loc să desaprobe și să oprească amestecul veneticilor Ruteni în afacerile și administrația bisericească, el din contră, uitînd pozițiunea sa de guvernator, uitînd de făgăduielile solemne ale împăratului Austriei date Românilor de la alipirea Bucovinei, că v păstraa «status quo», că se va îngriji în mod părintesc de ocrotirea, bună starea, propășirea și înflorirea națiunii române, uitînd de sfintele drepturi istorice ale Românilor bucovineni, uitînd de credința loialitatea și alipirea națiunii române bucovinene către casa domnitoare a Habsburgilor și către împărăție, uitînd de titlul nobleței sale ca «conte de Goess» se degradează la josnica treaptă și la rolul rușinos al unui factor al zdrențăroșilor și lihniților venetici Galițieni, a celor mai degradate slugi, colindînd chiar a 2 zi după amintita adunare a Rutenilor ceasuri întregi pe la înaltele persoane bisericești și stăruind cu insistență a se satisface numai decît pretențiunile cu totul neîndreptățite și nerușinate ale drojdiilor și scursorilor Galițieni, eșite din nesățioasa caracteristica neamurilor slave de a-și însuși pe nedrept avuții și drepturi străine.

toți Români în toate părțile sunt urmăriți și loviți de guvern fără mustrare de conștiință, toate năzuințele și mai ales cele culturale ale Românilor sunt zădărnicate cu o răutate cinică; e de tot rar ca să vezi vr'un Român într'o funcțiune superioară, în genere puținii cari sunt, nu se găsesc decît în slujbe inferioare, un funcționar român superior fiind o raritate, atunci de regulă e unul care are numai numele de Român, în realitate însă e un renegat, un vînzător de neam, căci alt-fel e foarte greu ca un Român să ajungă la ceva în Bucovina.

Pe cînd toți veneticii veniți din toate părțile în Bucovina sunt sprijiniți și ocrotiți, fiii poporului român sunt asupriți, nedreptățiți, prigoniti și înlăturați sistematic; limba română e scoasă din toate părțile și cu silnicie înlocuită cu cea germană ori cu cea ruteană, care din urmă cu forță a fost virită în școlile din Mihalcea, Bobești, Ilnița Dracineț, Cuciur-Mic, Bogojăști, Ipotești, etc., copii Românilor sunt constrînși să învețe limbi străine, să se desnaționalizeze și să sporească ast-fel neamuri de oameni străini de limbă, sînge și chiar de legea noastră; studenții români de la universitate sunt șicanați și tirîți după ordine mai înalte înaintea autorităților academice pentru că au făcut o călătorie la Constanța să vadă marea, și timbrați ca neloiali față de Impărăție, ceea ce li se și otează în acte, spre a li se pune piedici în carierile lor; alții sunt respinsi de la stipendii, pe cari străinii le capătă fără greutate.

Drojdiilor rutene scurse din Galiția li se face gimnaziu cu limba de propunere ruteană chiar în capitala țării, pe cheltuiala Statului, iar Românilor li se dă lovitura de moarte excludîndu-se de la aceasta și răspunzîndu-li-se cu răutate și nerușinare cinică în dieta țării, că cererea Românilor de a li se face și lor gimnaziu în Cernăuți pe cheltuiala Statului e prea îndrăzneță.

Va să zică cerșetorii veniți din lumea întregă în Bucovina găesc ocrotire și sprijin, iar autochtonii loiali și blinzi sunt desconsiderați și asupriți! Se poate așa ceva uni cu conceptele de dreptate, de moralitate, de creștinism? Se vede că persoanelor cari sunt puse de a administra și a împărți dreptatea în Bucovina le lipsesc toate aceste simțuri nobile.

Sub cirna unor ats-fel de oameni și de guverne, ori-cine 'și poate închipui, cam ce fel de administrație și justiție se face în Bucovina și ce întîmpinare și dreptate pot găsi bieții Români bucovineni la cei ce sunt puși să o împartă.

Legi există, ce e drept, și chiar bune dar ce folos, dacă ele sunt scrise numai pe hîrtie. Români au fost tot-deauna mo-dești, ei au cerut tot-deauna mai puțin decît li se cuvine, dar sunt nebăgați în seamă, ei au ajuns să-și cerșească drepturile ce necontestabil li se cuvine și totuși nu le pot căpăta, ei sunt deci tratați și pe terenul administrativ și judiciar afară de legile existente ale imperiului.

V

Comerțul, meseriile și industria.

Pè timpul încorporării Bucovinei la Austria erau mulți comercianți și meseriași români împărțiți în bresle, avînd fie-care breaslă regulele, disciplina și steagul său, pe care la festivități și ceremonii îl duceau în frunte. Scurt timp după trecerea Bucovinei la Austria, ea fu împărțită în privința breslelor în 2 părți: o parte se ținea de Cernăuți și alta de Suceava, iar în anul 1804 regulîndu-se din nou breslele, s'a în-cuviințat să fie bresle și în orașul Siret.

În privința năvălirii în Bucovina de comercianți și industriași străini, germanul Goehlert ne spune, că curînd după anexarea Bucovinei la Austria începură a se grămădi

în ea comercianți și meseriași străini: Jidovi Armeni, Nemți, Cehi, Poloni și alte neamuri, și se așezară dintru început în orașe, mai apoi se împrăștiară peste întreaga țară și mai ales Jidanii cari speculează într'un mod atît de revoltător, încît mintea omenească nu-și poate închipui și limba omenească nu poate spune, nici condeii a le scrie.

În orașele Bucovinei mai ales erau mulți comercianți și meseriași români, cari mai apoi s'au stins, fiind cu totul caliciți de neamuri străine și mai cu seamă de Jidani. Azi aproape exclusiv comercianții și meseriașii (1) din Bucovina sunt străini, iar Români bucovineni fiind cu totul lipsiți de clasa mijlocie, poporul nu se ocupă astăzi decît de lucrarea pămîntului și creșterea vitelor, din roadele cărora sunt nevoiți spre a-și acoperi nevoile să le vîndă tot la străini și mai ales tot la Jidani, cari îi speculează, îi înșeală și spoliază în moduri și chipuri, cari numai în creierii unui vampir jidovesc se pot naște, din care cauză să-răcind oamenii în mod atît de îngrozitor multe sate în anul trecut au voit să părăsească cu totul Bucovina și să se așeze în Moldova și Basarabia, pentru împedecarea cărora guvernul a trebuit să facă apel și la Cler ca să sfătuiască pe oameni să rămînă pe loc.

Lipsa aproape totală de comercianți și meseriași români (2) e una din ranele cele mai mari în corpul națiunii române din Bucovina, căci noi nu trăim decît să muncim

(1) Un mic început de strîngerea puținilor meseriași români bucovineni la un loc este înființarea societății «Frăția» a cioplitorilor de piatră români din suburbiul Cernăuțului «Clocucica», deschisă în 14/26 Aprilie 1896.

(2) De tot dureroase pentru noi Români și chiar pare a fi de necrezut împrejurarea, că în întreaga Bucovină nu se găsește nici măcar un singur croitor român, așa că nu numai hainele întregului Cler bucovinean, ci chiar veșmintele (ornate) bisericesti se fac exclusiv numai de către speculanții jidovi.

pentru dușmanii națiunii noastre și să-i îngrășăm cu sudoarea noastră, ca ei apoi să ne lovească de moarte pe toate căile.

Astăzi tot ce ne trebuie pentru hrană și îmbrăcăminte, când facem vre-o veselie

sau ne ajunge vre-o întristare, și pentru ori-și-ce alte trebuinți și împrejurări ale vieții, toate trebuie să le cumpărăm de la neamuri străine.

Va urma

CRONICA GENERALA

O PRIMEJDIE PENTRU BISERICA ROMÂNĂ GR. CATOLICA DIN TRANSILVANIA

Guvernul maghiar prepară o nouă lovitură în contra Românilor gr. catolici.

E vorba a se da confesiunii catolice din Ungaria o autonomie, care ar avea să aibă înrîurire directă și asupra bisericii române gr. catolice, care cu chipul acesta ar ajunge să fie contopită cu biserica catolică maghiară sau cel puțin în o nenorocită dependență de ea.

Guvernul maghiar a convocat un congres catolic la Budapesta, la care sunt invitați și reprezentanții metropoliei gr. catolice române. Credincioșii români, mai ales mireni, sunt foarte îngrijiți de planurile guvernului maghiar și un comitet *ad-hoc*, compus din domnii *Alexandru Bohâtel*, *Andrei Cosma*, *Dr. Ioan Mihali de Apșa*, *Dr. Aurel Mureșianu*, *George Pop de Băsești*, *Iosif Roman*, *Dionisie Vaida*, *Iosif Vulcanu* au convocat la Cluj, în biserică gr. catolică, pe ziua de 17 Iunie o conferință generală în vederea atitudinii ce vor trebui să ia credincioșii români gr. catolici față de felul cum vrea guvernul maghiar să reguleze chestiunea autonomiei.

GERMANII ȘI FEDERALISMUL AUSTRIAC

D. *Iulius Patzelt*, redactorul-șef al ziarului vienez *Deutsches Volksblatt*, publică

mai deună-zi în celebra revistă germană «*Die Gegenwart*» din Berlin un remarcabil articol asupra dificultăților prin care trece Austria și asupra programului federalist.

D. *Patzelt* este autorul unei scrieri anti-maghiare despre «*Dualismul austro-ungar*», apărută anul trecut și mult apreciată în cercurile politice nepărtinitoare din Germania. În articolul său din *Gegenwart*, d. *Patzelt* zice între altele :

Neconținuta luptă constituțională și națională dintre popoarele Austriei nu numai că împiedică puternica dezvoltare a instituțiilor liberale și a reprezentațiunii sale naționale, ci absoarbe aproape cu desăvîrșire forțele politice ale Statului și-l face incapabil a-și apăra drepturile sale în lupta cu Ungaria. În 1867 Austria fu prea slabă ca să încheie o echitabilă transacțiune cu Ungaria și nici mai târziu ea nu avu destulă putere a-și afirma paritatea în afacerile comune celor două State. Cauza mai apropiată a inferiorității politice a Austriei residă deci în lipsa unei organizațiuni naționale și politice, ca o urmare a constituției sale centraliste care nu se potrivește pe de o parte cu deosibirile culturale ale elementelor sale constitutive, pe de altă parte această constituție, din pricina opoziției ce-i făceau Slavii, nici nu a prea putut intra în carnea și sîngele popoarelor sale, ci, din contra, a făcut din Austria teatrul unei continue și ucigătoare lupte constituționale. Ast-fel constituția centralistă nu corespunde nici intereselor Austriei, dar nici Germanilor de la Dunărea (de Sus).

Autorul arată apoi indignarea ce a cuprins pe Unguri când a apărut scrierea sa.

Ziarele maghiare își daseră cuvîntul a nu pomeni nimic despre existența ei. Un Ungur om politic de frunte, întreat ce crede despre cartea d-lui Patzelt zicea : *Nici un cuvînt despre acest pamphlet!*

«Onorabilii Unguri se temeau ca nu cumva, prin o critică violentă, să facă ei înșiși propagandă pentru ideea federalistă; ei se tem de această idee nu numai din cauza situației naționalităților robite ale Ungariei, ci și pentru cuvîntul, că federalismul ar putea reconcilia și consolida pe popoarele Austriei.

Articolul, — după ce reproduce scrisori adresate autorului de către d. *Dr Ladislau Rieger*, veteranul conducător al Cehilor, și *Dr. Otto Steinwender*, conducătorul partidului german poporal, scrisori în cari acești luptători se arată a înclina spre federalism, — setermină cu următoarea considerație :

Azi nu mai există nici un fel de motive, nici măcar oportuniste, cari ar putea reține pe partidele germane să arboreze drapelul federalismului. Centralismul însemnează pentru Austria desorganizație și slăbiciune în năuntru și în afară, pentru Germani el însemnează o lentă dar constantă slăbire în provinciile boeme, pînă ce, prin o serie de ordonanțe, Statul boem va fi restabilit, și Nemții, neorganizați în Austria, vor ajunge la discreția unui guvern central care nu va fi nici german, nici austriac ci pur și simplu slav.

«UNGARIA CEA MARE»

Maghiarii țin ca din cînd în cînd să-și facă curaj deschizîndu-și perspective mari și grandioase pentru viitorul Ungariei. Și în visurile lor, firește, că desfacerea Ungariei de ori ce comunitate politică cu Austria și prefacerea ei într'o mare împărăție maghiară joacă un rol determinant.

Budapesti Hirlap polemizînd cu alt ziar unguresc asupra viitorului (!) spune, că dualismul nu este ultima formațiune politică pentru ambițiunile maghiare, din contra, el va trebui să facă loc expansiunii ungurești.

«Trebuie să fim cu privirile mereu ațintite asupra vecinilor noștri. Cîte odată trebuie să-i sprinjim, une-ori trebuie să ne răsboim cu ei și eventual să-i ocupăm (!!). Trebuie să mărîm a-vuția națională și moralul națiunii, trebuie să ne apărăm hotarele, să le întindem (!!) potrivit cu trebuințele noastre, fie din motive materiale, fie din motive etice (!!) naționale sau din ale apărării noastre. Cu tratate și cu armată!

Cu Austria toate acestea le săvîrșim pe cale amicală, cu tratate, pentru că împăratul ei e regele nostru.

Dar între aceste două State există o rivalitate naturală, nu pentru cota-parte sau pentru tratatele de vămî. Aceste două State sunt, din punctul lor de vedere geografic și al formațiunii lor, constrînse a sta împreună. Cît timp domnitorii Austriei erau și domnitori germani, a lor putere era mai mare și noi trebuia să suferim. Azi situațiile s'au schimbat. Azi obiectul rivalității nu mai este, care pe care să cucerească dintre aceste două State, ci: de unde trebuie guvernat, și anume: *trebuie guvernată Ungaria de la Viena, sau Austria de la Budapesta?*

Amabilul cetitor să-și inchipuiască acum, că capitala maghiară va avea două milioane de locuitori, că dinastia va rezida în Budapesta, și că ea va fi tot atît de maghiară în viitor, pe cît de nemțească era în trecut; că toți prinții regali, vr'o trei zeci și șase de bărbați voinici, vor fi și ei toți Maghiari în limbă, moravuri și sentimente; că toate ministerele comune vor funcționa în Budapesta, în limba maghiară; că armata va fi întregă maghiara, *exercitus hungaricus*.....

Ei bine aceasta este problema istoriei și a pozițiunii noastre politice și geografice. În măsura în care vom isbuti a realiza acest plan, în aceea măsură ne vom feri.

Nu-i vorbă, dacă în Austro-Ungaria n'ar mai exista alte națiuni, visul acesta maghiar poate că ar avea șanse de a se realiza v'odată, așa însă el rămîne un vis searbăd și mai ales patologic, pentru că e un simptom de grandomanie acută.

LIGA GERMANA

Săptămîna trecută s'au întrunit la Lipsca delegații tuturor Secțiunilor Ligii germane (*Alldeutscher Verband*) spre a se pronunța în cauza «*asupririi Germanilor din Austria!*»

Ordonanțele lansate de contele Badeni, în vederea de a ridica limba cehă la o treaptă de egalitate cu cea germană în administrațiunea Boemiei, a exasperat pe Germanii din Austria. Deputații lor au început

în Camera din Viena o campanie de un nemai pomenit obstrucționism parlamentar, care sili în cele din urmă pe contele Bardeni să închiză sesiunea parlamentară.

Liga germană, cu reședința centrală în Germania, a sărit numai decît în ajutorul conaționalilor din Austria, și la congresul de la Lipsca au luat parte Germani din imperiul german, din Austria, din *Transilvania* și chiar delegați ai Secțiunilor de la Londra, Roma și din alte părți. Congresul era presidat de d. *Dr. Haasse*.

În numele Germanilor din Austria au vorbit deputații austriaci *Karl Herman Wolf*, *Dr. Schücker*, *Dr. Funke* ș. a. În numele Sașilor din Transilvania au ridicat cuvîntul *Dr. Lurtz* (dela Brașov) și *Flechtenmacher* (tot de acolo).

Totți oratorii accentuau comunitatea națională a întregului neam german, criticau politica anti-germană a guvernului austriac și insistau asupra necesității de a se da Germanilor din Austria ajutor și încurajare în lupta lor, contra Slavilor, în special în contra Cehilor.

Congresul a votat apoi o moțiune, în care exprimă simpatiile sale Nemților din Austria și le dorește izbîndă.

Care va se zică, deși Austria și Germania se găsesc «în cea mai intimă relațiune de alianță politică și prietenie», — cu toate acestea cetățenii germani din ambele imperii se întrunesc în congres public pe teritor german, «agitează» în contra guvernului austriac și votează moțiuni de blam în contra lui și de simpatii pentru cetățenii unui Stat străin.

Autoritățile germane n'au făcut cea mai mică dificultate acestui congres.

E bine să ne însemnăm aceste manifestațiuni, pentru că nu odată presa nemțească, ce stă în solda Maghiarilor, s'a arătat indignată, că pe teritor românesc au fost «tolerate» manifestațiuni anti-maghiare în potriva unui Stat vecin.

Dar acum de ce nu protestează presa nemțească din Germania în contra acestor «agitațiuni» îndreptate din Germania în potriva unui Stat străin?

Nu protestează, pentru că acum e vorba de Nemți și deci se schimbă chestia!

Și ce diferență fundamentală între cauza Germanilor din Austria și între chestia română din Transilvania!

Germanii din Austria se agită pentru că li se iau proptelele ce sprijineau odată *hegemonia* lor asupra celorlalte naționalități, iar Românii din Transilvania luptă în contra unui sistem fățîș de desființare națională!

E bine a se avea în vedere această deosebire mare în momentul *etic* din luptele celor două naționalități! —

PRIMEJDIA UNEI REVOLUȚII AGRARE ÎN UNGARIA

De cîți-va ani de zile încoace tot mai des se manifestă simptome cari arată, că situația agricultorilor din Ungaria devine din ce în ce mai nesuferită. Revoltele agrare, ce se repetă din interval în interval sunt o dovadă, că micii agricultori după șesurile Țării Ungurești sunt organizați destul de practic. Prin anii 1860 se zicea în Apus, că Ungaria e o țară ce are să se înnece în propria ei grăsime, dacă nu va căuta să-și mărească exportul. Astăzi o întreagă treime a populațiunii stă să moară de foame.

Această schimbare se va înțelege ușor, dacă vom căuta să ne orientăm puțin după datele statistice maghiare de la 1890.

Ce ne arată ele?

Proprietatea fonciară în Ungaria era în 1890 ast-fel repartisată: 231 de persoane posedau la 4 milioane de pogoane catastrale (ungurești) de pămînt; 5195 de persoane posedau 14 $\frac{1}{2}$ milioane de pogoane cadastrale, 13.748 de persoane posedau 6 $\frac{1}{2}$ milioane de pog. cat., 118.981 de persoane 6 $\frac{3}{4}$ milioane de pog. cat. și în fine 2.348.110 de persoane posedau în total 15.027.889 de pogoane de pămînt (cam 5 pog. de persoană). În anul 1890 existau deci în Ungaria mai mult de 100.000 de agricultori, dintre cari fie-care posedă în termen mediu 60 de pogoane (*jughere*), vr'o 14.000 posedă, fie-care, cîte 600 de pogoane, iar numărul marilor proprietari e de 5426.

Precum se vede proprietatea *mijlocie* e rău reprezentată în Ungaria, și această împrejurare contribuie și ea la înăsprirea relațiilor agricole, mai ales că proprietatea mică și mijlocie, dar și cea mare, e acoperită de datorii.

Reaua repartizare a pământului face, că în Ungaria există sutimi de mii de țărani, cari nu au nici un petic de moșie și sunt siliți a se năimi cu ziua sau cu ruptul la proprietari, ceea ce creiază nenumărate elemente nemulțumite, cari sunt tot-d'auna gata a primi ori-ce idei și a se alia cu ori-cine, dacă li se dă perspectiva de a-și ușura soarta. Din aceste elemente nemulțumite se recrutează armata socialismului agrar din Ungaria, care provoacă pe fiecare an revolte și crâncene vărsări de sânge.

Intre acești proletari agrari sunt *Maghiari* *Sirbi* și *Slovaci*.

Revoltele de la *Nădudvar*, din comitatul Torontalului etc. precum și congresele socialiştilor agrari au alarmat pe șovinștii maghiari, cari încep să înțeleagă, că basa politicii lor naționale, țărănimea maghiară, e șubredă și că ea nu se identifică cu aspirațiunile grandomane ale fanfaronilor maghiari, ci ar fi veselă dacă și-ar putea asigura deocamdată hrana fizică.

Însă politica maghiară, în loc să asculte și să înțeleagă nevoile acestea economice, se învârtește în regiunile utopismului, căutînd să desnaționalizeze întregii popoare.

NOTIȚE DIVERSE

CAUSELE DESASTRULUI GRECESC

D. V. Gabriellidi, un fruntaș patriot și publicist grec, directorul ziarului *Acropolis*, publică în *Zukunft* un articol despre stările interioare ale Statului grecesc în raport cu desastrul ce l-a suferit acest Stat în războiul său cu Turcii. Articolul e din multe puncte de vedere interesant. Dăm în cele următoare un scurt resumat din el.

«Am fost învinși. Nici nu se putea alt-fel. Nici odată vr'un Stat n'a început un războiu cu o mai bună pregătire — de a fi învins, precum a fost pregătit al nostru. O dovadă: oamenii noștri politici recunoșteau unanim, că numărul *minim* de forțe militare de care aveam trebuință pentru războiu era de 240.000 de oameni. În momentul însă cînd noi am declarat războiul, abia aveam 120.000!

Fie-care Stat mic sau mare, cînd se află în războiu cu altul, caută ca dacă nu în cursul întreg al campaniei, cel puțin în una sau două pozițiuni, el să-și asigure o putere armată dacă nu covârșitoare cel puțin egală cu a vrăjmasului. Noi, din contra, eram siguri din capul locului, că proporția dintre noi și Turci are să fie constant de 1 : 3 sau de 3 : 9. Și așa s'a și întimplat. În cele șapte zile înainte de părăsirea Larisei noi luptam în două divizii contra șapte. Tot așa era proporția între noi și Turci și în privința calității. Cel puțin două treimi din ofițerii turci și o treime dintre soldații lor luaseră deja parte la un războiu. Ai noștri? Nici ofițeri, nici soldați n'au văzut în viața lor un războiu. Dar nu numai că n'au văzut un războiu veritabil, dar nici măcar unul aparent: vr'o manevră măcar!

Noi aveam în fața lui *Edem-Pașa*: *șefi de divizie cari în viața lor nu văzuseră o divizie, generali de brigadă cari nu văzuseră nici o dată*

o brigadă. Mai aveam apoi un generalisim care nu văzuse de cînd e un corp de armată.

Armata turcească avea să dea prima probă a organizațiunii și instrucțiunii sale germane. Știința militară germană care a dat Japonezilor victoria asupra Chinezilor, i-a pus și pe Turci în pozițiune de a ne strivi. Fie-care națiune are aptitudini deosebite în anumite ramuri de activitate. Francezii vor fi avînd multe aptitudini culturale, dar în arta războiului Germanii sunt azi cei d'întîi. Cu toate acestea, numai guvernămîntul nostru parlamentar a găsit de cuviință să ne aducă ofițeri-instructori din Franța. Dacă am fi fost pregătiți cel puțin din punct de vedere finanțiar! Dar toată lumea știe halul finanțelor noastre. Mai important însă de cît toți acești factori a fost parlamentarismul nostru, care a făcut deja Statului grecesc răni tot atît de grave ca acelea pe car, le face nihilistul pe trupul despotului. Dacă parlamentarismul *grecesc* nu a omorît încă Statul, cum omoară bomba dinamitardului corpul victimei sale, totuși el l-a sdruncinat deja atît de cumplit în cît el nu mai poate lucra nici pe tărîmul finanțiar, nici pe cel militar, nici pe cel diplomatic și nici măcar logic. Regele singur ar fi putut să contrabalanseze pe acest îngrozitor dușman, — el însă s'a mulțumit a se ocupa cu exerciții de echilibristică constituțională sau se dedea la alte plăceri. Poporul nostru nu este încă la acea înălțime de desvoltare, unde opiniile despre un pericol iminent se nasc mai întîi într'o minoritate și de aci pătrund în josul edificiului social și trec apoi din simple reprezentări în stare de senzații, mai apoi de idei și în fine se prefac în acte ale voinții. Poporul nostru nu avea deci puțința să bicieuească monstrul parlamentarismului nostru. Monstrului îi fu deci lăsată libertatea să distrugă organismul Statului. Dați un locomobil unei cete de sălbatici, mai

dați-le și topoare, cioșane, cuie, etc. și spuneți-le că sunt perfect liberi a se juca cu această mașinărie după bunul lor plac. Ce o să facă sălbaticii cu această mașină și cum aveți s'o găsiți mai tirziu, vă puteți ușor închipui. Tocmai așa s'a întâmplat la noi cu parlamentarismul și cu Statul. Armata, marina, instrucția publică, justiția : toate au avut să suporte influența acestei boale politice. Ofițerii activi în loc să-și vază de trupă, de disciplină, luau parte în luptele politice, în alegeri, în parlament, etc. Cum era deci cu puțință ca un Stat în acest hal să poată birui pe Turci?

Noi nu avem de cît *fantoma* unui Stat, *fantoma* unui guvern și a unei monarhii.

Dar o să mă întrebați:

— De ce dar ați pornit la războiu?

Aci autorul arată, că Grecii au cerut războiul, pentru că sunt un popor nevrastenic din când în când.

Nașterile și sporul populațiunii nu par a indica o nevrastenie poporală *cronică*. Suferim însă de o nevrastenie *acută*. *Desele crime la viața de om, vulcanicile erupții patriotice cari ne duc la pierzare națională, spontaneia noastră teamă și repulsiune pentru discuțiuni calme și logice și antipatia noastră pentru enumerarea seacă a faptelor sunt tot atâtea dovezi, că suferim de o acută nevrastenie generală*. Defectuoasa instrucție școlară, care nu e nici adevărat clasică nici practică și a devenit de mult prada influenței deputaților, a condus clasele noastre culte la o *anemie intelectuală, la un fel de mizerie a creerului*. Tocmai aceste clase au devenit ast-fel flagelul țării noastre.

Massa poporului e sănătoasă; ea are toate virtuțile și toate aptitudinile culturale ale unui popor capabil de desvoltare.

Așa numitele noastre clase culte, lipsite de cunoștințe pozitive: geografice, istorice și filosofice, în dușmănie cruntă cu datele statistice, ale e-

conomiei politice și ale sociologiei, — se alcătuesc mai ales din advocați cu un orizont juridic foarte strîmt, din medici fără știință, din comercianți ignoranți, din militari fără instrucție superioară și din capitaliști fără nici o cultură.

Tocmai acești oameni țipau și repetau mereu imprudenta lozincă: «*Vrem războiu, chiar cu siguranța de a fi bătuiți!*»...

Avea acest cuvînt un sens logic?

Te bați, ca să învingi, întocmai precum mă-nînci ca să te sature, sau precum mergi în teatru ca să petreci. Noi n'aveam nici o nevoie să purtăm războiu, pentru că aveam siguranța că și fără războiu Creta va căpăta autonomie. Cum se poate deci explica acest strigăt războinic alt-fel, de cît ca o manifestare de nevroză a oamenilor ce-l proferau? Și acești oameni constituiesc la noi elita socială și prin cuvîntările lor, prin presă, telegraf și poște, în cafenele, piețe publice și în parlament ei înriuresc asupra populațiunii de rînd.

În alte țări elita socială se compune din preoți, din oameni învățați, din artiști ș. a. Dar parlamentarismul nostru a înstrăinat pe cei mai buni patrioți de viața publică; el a luat capetelor conducerea și a dat-o picioarelor.

La noi se zice, că un bun deputat trebuie să aibă *pumni viguroși și picioare sprintene*: pumni spre a stoarce concesiile pentru deosebiții funcționari și judecatori ai țării, și picioare, ca să poată servi pe alegătorii săi, întocmai ca un ciine credincios pe stăpînii ce-l hrănesc.

În aceste straturi s'a născut ideea războiului și strigătul fanatic: *Trăiască războiul!*

Fie-care din cei ce sbierau mereu: *Trăiască războiul!* ar fi putut să-ți mărturisască: «*Nu pricep nimic din chestia războiului, nici din strategie; nu cunosc nici puterile Turcilor, nici ale noastre, cu toate acestea eu sunt.....pentru războiu!*

Ast-fel deci am fost învinși, pentru că trebuia să fim învinși!.....

INFORMATIUNI

Banchetul dat Sîmbătă seara în *Hotel Bristol* în onoarea poetului nostru *G. Coșbuc*, a fost foarte animat. Au participat peste 70 de persoane și a fost presădat de d. *V. A. Urechidă*. Au vorbit domni *V. A. Urechidă, Coșbuc, Dr. Ghiță Pop, Carageale, Ottescu, Manliu, Delavrancea, N. Filipescu ș. a.*

*

Societatea română pentru adunarea unui fond de teatru în Transilvania s'a întunit în zilele de Duminecă și Luni la *Orăștia* în adunare generală, care a decurs în perfectă ordine și a contribuit considerabil la mărirea fondului.

Acest fond este acum de 220,000 Lei.

*

Săptămîna trecută a început să apară în capitală o revistă a învățămîntului public sub titlul «*Școala Modernă*». Revista stă sub direcția d-lui *A. Lupu Antonescu*, apare la 1 și 15 ale fiecărei luni și costă 5 Lei pe an.

Numărul întîiu se presintă interesant și mult promițător. Dorim noului cnfrate viață îndelungată și succes.

*

Zilele acestea au apărut, în edițiunea Socec, două scrieri de valoare din condeiul amicului nostru *C. Rădulescu Motru*.

Una din aceste scrieri poartă titlul: *Valoarea silogismului, Studiu de logică generală* (Prețul 1 Leu), cealaltă, *F. W. Nietzsche, Viața și filosofia sa* (Prețul 2.50 L.)